

Povijest hrvatskog športa

USPOMENA NA ZDENKA JAJČEVIĆAstr 2
USPOMENA NA TOMISLAVA IVIĆA.....str 5
NEUSTRAŠIVA ŠAKA HRVATSKIH KORIJENAstr. 8
STOLJEĆE NOVOGRADIŠKOG NOGOMETA.....str. 10

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR
CROATIAN OLYMPIC COMMITTEE

ZDENKO JAJČEVIĆ**(Zagreb, 4. 7. 1946. - Samobor, 30. 6. 2011.)**

Foto: HRVATSKI ŠPORTSKI MUZEJ

Veliki športaš i čuvar hrvatske športske baštine

Zdenko Jajčević bio je jedna od najznačajnijih ličnosti u našem športu. Iznimno uspješan i svestran športaš, reprezentativac, trener, športski sudac, dužnosnik, profesor povijesti športa, osnivač i prvi ravnatelj Hrvatskog športskog muzeja

Prije godinu i pol dana, na mjestu urednika Povijesti hrvatskog športa, naslijedila sam, prema njegovoj vlastitoj želji, Zdenka Jajčevića. Svojeg profesora, poslodavca, mentora i - prije svega - prijatelja.

Zdenko Jajčević bio je, bez imalo sumnje, jedna od najznačajnijih ličnosti u hrvatskom športu. Iznimno uspješan i svestran športaš, reprezentativac, trener, športski sudac, dužnosnik, profesor povijesti športa, osnivač i prvi ravnatelj Hrvatskog športskog muzeja.

Često se za pojedine ljude olako rabi taj izraz, ali Zdenko je zaista bio „živuća enciklopedija“ povijesti hrvatskog športa, i to znaju svi koji su ga ikada sreli. Živio je potpuno uronjen u šport - svakodnevno trenirajući, proučavajući povijest športa i filozofski promišljajući i raspravljajući o svim njegovim aspektima. Zapravo je svojim životom utjelovio onaj najljepši športski, olimpijski ideal.

Kao trener, profesor na fakultetu i ravnatelj muzeja,

zadužio je, bez pretjerivanja, stotine ljudi; on je bio čovjek koji je uvijek i svima izlazio u susret, nikada nikome nije odbio pomoći. Sve što je postigao u životu postigao je na najteži mogući način - ogromnim radom, trudom i samoodricanjem, potpuno samozatajno i skromno. Nikada se nije isticao, nije držao do formalnosti, nije čak znao niti preuzeti zasluge za svoj trud.

Nažalost, nerijetko je taj trud i ostao nedovoljno priznat. Do kraja života, doslovno do posljednjeg daha, ostao je vjeran i uporan u svojim idealima. Spartanski discipliniran, vježbajući svakodnevno već i kada ga je bolest potpuno svladala, radio je uporno na istraživanju povijesti i novom stalnom postavu Hrvatskog športskog muzeja.

Njegovim odlaskom nastala je ogromna praznina u hrvatskoj športskoj muzeografiji i historiografiji, ali najviše u životima ljudi koji su imali doticaja sa njim. Svojom dobrotom sve nas je zadužio.

Ana Popovčić

Zdenko Jajčević, kao i većina nadarenih vizionara, nije uspio završiti svoje veliko djelo. Umro je u 65-oj godini života na dužnosti ravnatelja Hrvatskog športskog muzeja. Gotovo puni radni vijek posvetio je skupljanju, slaganju i klasificiranju bogate povijesne baštine hrvatskog športa koja je, ponegdje, sebično ili pak ljubomorno čuvana u obiteljskim zbirkama odnosno u rototarnicama športskih saveza i ustanova. Želio je da športaši koji su svojim ostvarenjima plijenili svijet, baš kao i osobe koje su ostavljale tragove u svojoj domovini, budu dostupni generacijama kao uzori trajnih vrijednosti, a da njihova djela budu dokazi o tjelovježbi i športu, o putu od fanatizma i entuzijazma do društvene djelatnosti.

„Športska ostvarenja i djela ne smiju ostati samo obiteljska uspomena“ - znao je Zdenko spomenuti kad bi naišao na nerazumijevanje posjednika trofeja ili dokumentacije što je nekomu pripala nasljedstvom, a ne ostvarenjem. Veliki ljudi kao i njihova djela su javno dobro svakog naroda kojeg su predstavljali na natjecanjima ili su pak dokazi športskih prapočetaka o kojima, više od ostalih, svjedoče Ivan Tomašić svojim djelom „Gimnastičke igre“ i Franjo Bučar svojim praktičnim djelovanjem na športskom planu te naravno - plejada športaša koja je stajala na postolju ispod zastave.

Uistinu, što napisati o Zdenku Jajčeviću? Pisati o njemu kao športašu i osobi ili o piscu i zaljubljeniku u tjelesne aktivnosti? O njegovim djelima? U športu je bio državni reprezentativac, trener višestrukog prvaka države i izbornik ragbijaške reprezentacije. Predavao je povijest športa na Fakultetu za fizičku kulturu, organizirao je mnoge manifestacije za populariziranje tjelovježbe i športa, priređivao izložbe, uređivao priloge i bio član brojnih redakcija te autor priloga iz povijesti športa, kao i neumorni organizator obljetnica bogate povijesti hrvatskog športa.

Malo što ili gotovo ništa se nije moglo uraditi bez Zdenka. Pisac članaka, autor knjiga i suradnik monografija, scenarist, autor tv emisija i publicist Zdenko Jajčević, osebujna je športska figura neizbrisivih tragova svoga plodna rada što su se kretala od časopisa i publicistike, pa sve do enciklopedijskih izdanja koje je osobno uređivao.

Od amaterskog entuzijazma do muzejske ustanove Zdenko Jajčević je prolazio Scile uvjeravanja i Haribde ostvarenja o kojima svjedoči moćan fundus medalja, plakata, rekvizita, pehara i raznovrsne opreme što ih čuva Hrvatski športski muzej.

Za svoj rad nagrađen je brojnim nagradama i, doslovce, zapljusnut zahvalnicama. Nositelj je odlikovanja Danice Hrvatske s likom Franje Bučara. Dobitnik je godišnje Državne nagrade Franjo Bučar i vjerujemo da će posthumno biti nagrađen nagradom za životno djelo Franjo Bučar.

Poštovani profesore Jajčeviću, dragi naš Zdenko, hvala ti!

Željko Mataja

ZDENKO JAJČEVIĆ rođen je 4. srpnja u Zagrebu, gdje je završio osnovnu i srednju školu

- 1973. diplomirao na Fakultetu za fizičku kulturu
- 1978. - 1984. stručni suradnik u redakciji Sportskog leksikona, Jugoslavenskog leksikografskog zavoda
- od 1984. - kustos u Muzeju fizičke kulture Hrvatske (od 1990. Hrvatski športski muzej)
- od 1989. vanjski suradnik, a od 1991. viši predavač za predmet Povijest športa na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu i Splitu i Višim trenerskim školama u Zagrebu, Osijeku, Puli i Kiseljaku
- 1996. - 2000. scenarist 11 televizijskih emisija s temama iz povijesti športa
- 1984. - 1990. tajnik Komisije za povijest športa SFK Hrvatske;
- 1991. - 1998. tajnik Hrvatskog društva za povijest športa
- autor 46 članaka u časopisu Povijest športa i preko 500 članaka s temama iz povijesti športa u različitim revijama i dnevnim novinama
- urednik nekoliko monografskih i periodičkih izdanja
- suradnik u 8 izdanja Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža (preko 2000 objavljenih članaka) i u desetak drugih monografskih izdanja
- 2003. inicijator osnivanje Sekcije za povijest tjelovježbe i športa pri Hrvatskom nacionalnom odboru za povijesne znanosti (moderator Sekcije za povijest športa na 2. i 3. Kongresu hrvatskih povjesničara 2004. u Puli i 2008. u Supetru na Braču)
- autor projekta stalnog izložbenog postava na Kineziološkom fakultetu (1998.)
- autor koncepta izložbenog postava Muzejsko - memorijalnog centra Dražen Petrović (2005.)

Športska biografija:

- 1965. - 1985. igrao za momčad Ragbi kluba Zagreb (oko 800 utakmica)
- 11 nastupa za ragbi reprezentaciju Jugoslavije
- 1968. - 77. učitelj plivanja u dječijim odmaralištima Centra za fizičku kulturu u Preku i na otoku Silbi
- od 1974. - 1994. i 1997. trener u Ragbi klubu Zagreb sa kojim je 7 puta osvojio državno prvenstvo (1975.- 78.; 1980.- 81. i 1994.) i 3 puta Kup (1974., 1980. i 1981.)
- 1975.- 76., 1980. i 1982.- 1988. trener ragbi reprezentacije Jugoslavije
- prvi izbornik Hrvatske ragbi reprezentacije (1990. - 1993.)
- 2000. - 2005. trener Prvog ženskog ragbi kluba Viktorija
- 2003. izbornik hrvatske ženske ragbijaške reprezentacije na prvom PE u ragbiju VII. u Lunelu (7. mjesto)
- 2004. izbornik hrvatske ženske ragbijaške reprezentacije na drugom PE u ragbiju VII. u Limogesu (7. mjesto)

Monografska izdanja:

- Dvadeset godina Ragbi kluba Zagreb, Ragbi klub Zagreb, Zagreb, 1984.
- Sportska publicistika u Hrvatskoj, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, 1987.
- Sto godina skijanja u Zagrebu, Zagrebački skijaški savez, Zagreb, 1994.
- Kratka povijest tjelesnog vježbanja i športa, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997.
- Olimpijada, olimpijske igre, olimpiizam, Hrvatski športski Muzej, Zagreb, 2000.
- Leteće krilo, Hrvatski športski Muzej, Zagreb, 2001.
- Stoljeće stolnog tenisa u Hrvatskoj, Hrvatski stolnoteniski savez, Zagreb, 2002.

- 50 godina ragbija u Zagrebu, Zagrebački ragbijaški savez, Zagreb, 2004.
- Četrdeset godina Ragbi kluba Zagreb, Hrvatski športski Muzej, Zagreb, 2004.
- Izložbe za 60. godina ZKS, Zagrebački košarkaški savez, Zagreb, 2005.
- Na putu olimpiзма – Hrvatski olimpijski odbor 1991. – 2006., HOO, Zagreb, 2006. (ko-autor)
- Olimpizam u Hrvatskoj, Libera Editio, Zagreb, 2007.
- Antičke olimpijske igre i moderni olimpijski pokret do 1917. godine, Libera Editio, Zagreb, 2008.
- 225 godina športa u Hrvatskoj, Streljački savez Osječko-baranjske županije, Osijek, 2010.
- Povijest športa i tjelovježbe, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010.
- Stoljeće hrvatskog vaterpola, Hrvatski vaterpolski savez, Zagreb, 2010. (ko-autor)
- Zlatna knjiga hrvatskog kajakaštva na divljim vodama, Kanu klub Končar i Libera Editio, Zagreb, 2011. (ko-autor) – u tisku

Autorske izložbe:

- 25. godina Fakulteta za fizičku kulturu, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, prosinac 1984.
- Šalata- dragulj zagrebačkog športa, Šalata, Zagreb, siječanj 1988.
- 30. godina Fakulteta za fizičku kulturu, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, prosinac 1989.
- Hrvatska športska fotografija, u sklopu manifestacije Partizanski olimp, Foča, lipanj 1990.
- 100. godina Međunarodnog olimpijskog odbora, Muzej Mimara, Zagreb, lipanj 1994.
- Sto godina skijanja u Zagrebu, Starogradska vijećnica, Zagreb, prosinac 1994.

- Sto godina Tečaja za učitelje gimnastike, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, prosinac 1994.
- Olimpijski plakat, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, prosinac 1994.
- Sto godina olimpiзма u Hrvatskoj, Zagrebački velesajam, Zagreb, travanj 1995.
- 120 godina Hrvatskog sokola, Hrvatsko narodno kazalište, Zagreb, srpanj 1995.
- Devedest godina hrvanja u Zagrebu, Školska sport.dvorana Peščenica, Zagreb, travanj, 1995.
- Olimpizam u Hrvatskoj, Muzej Mimara, Zagreb, prosinac 1995.
- Razvoj športa u Hrvatskoj, Zagrebački velesajam, Zagreb, 26 - 31. ožujak 1996.
- 100 godina olimpijskih igara, Knjižnica Marija Jurić Zagorka, Zagreb, svibanj 1996.
- Olimpizam u Hrvatskoj, stručni skup Alpe – Jadran, Rovinj, svibanj 1996.
- Tečaj za učitelje gimnastike, Ljetne škole pedagog., Hotel Montauro u Rovinju, lipanj 1997.
- Tečaj za učitelje gimnastike, Konferencija “Kineziologija - sadašnjost i budućnost” u Dubrovniku, rujanj 1997.
- 125. godišnjica osnivanja Hrvatskog sokola, Knjižnica Medveščak, Zagreb, listopad 1998.
- XIX. stoljeće - stoljeće športa, dućan Standard konfekcije u Ilici 20, Zagreb, svibanj 1999.
- VIII. Mediteranske igre (stalni postav), Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, lipanj 2000.
- Veliki i mali rukomet, Dom sportova, Zagreb, travanj 2000.
- Rukomet i Atletika (stalni postav), Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, ožujak 2000.
- Hokej na ledu i Sklizanje (stalni postav), Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, rujanj 2001.
- Skijanje i Biciklizam (stalni postav), Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, prosinac 2001.
- Odbojka i Automobilizam (stalni postav), Fakul. za fizičku kulturu, Zagreb, travanj, 2002.
- Zlatna pirueta, Dom sportova, Zagreb, studeni, 2002.
- 30 godina Doma sportova, Dom sportova, Zagreb, studeni 2002.
- Veslanje i kajakaštvo (stalni postav), Kineziološki fakultet, Zagreb, prosinac 2002.
- Franjo Bučar, Streličarstvo, Športovi na vodi i Ritmičko - športska gimnastika (stalni postav), Kineziološki fakultet, ožujak 2003.
- Hrvatski sokol i Tjelesni odgoj (stalni postav), Kineziološki fakultet, Zagreb, rujanj 2003.
- Košarka, Nogomet i Tenis (stalni postav), Kineziološki fakultet, Zagreb, travanj 2004.
- 60. godina Zagrebačkog košarkaškog saveza, Muzej Mimara, prosinac 2005.

Nagrade:

- Nagrada SFK Trešnjevka, (1985.)
- Zlatna značka SD Zagreb, (1986.)
- Certifikat MOO - a (1994.)
- Zahvalnica Gradske knjižnice u Zagrebu (1997.)
- Značka Društva pedagoga fizičke kulture SR Hrvatske (1994.)
- Državna nagrada športa Franjo Bučar (2001).
- Red Danice Hrvatske s likom Franje Bučara (2006.)
- Nagrada Matija Ljubek (2006.)

TOMISLAV IVIĆ - BRACO

(30. lipnja 1933., Split - 24. lipnja 2011., Split)

Sjećanje na Tomislava Ivića

Tekst: ROBERT KUČIĆ

Splitska športska javnost znala je da Braco ima zdravstvenih poteškoća, ali ipak je s nevjericom primila vijest tog kobnog 24. lipnja da nas je zauvijek napustio legendarni i najtrofejniji hrvatski nogometni trener. Najveće ime koje se do sada pojavilo u svijetu nogometa na ovim prostorima. Nogometna Europa također je s nevjericom prihvatila vijest o odlasku Tomislava Ivića...

Samo šest dana prije 78. rođendana napustio nas je Tomislav Ivić-Braco, kako su ga zvali od milja obitelj i prijatelji, čovjek koji je bezgranično volio svoj rodni grad Split i poziv za koji se opredijelio, a to je nogomet.

Prve športske korake napravio je 1950. godine u Radničkom nogometnom klubu Split, najprije kao igrač (odigrao je 125 utakmica), a kasnije i njegov trener. Druga njegova ljubav bio je NK Hajduk za kojega je igrao 11 puta. S Hajdukom kao trener postigao je velike i najdraže uspjehe 70-ih godina prošlog stoljeća i za svoj doprinos sa „zlatnom generacijom“, 1975. godine dobiva Zlatnu značku. Dočekao je i stotu obljetnicu Hajduka. Na žalost nije dočekao i 100-tu obljetnicu svoga RNK Split koja će se proslaviti dogodine 2012., ali njegovo ime sigurno će biti prisutno u svakoj prigodi svečanosti koje slijede. Zahvaljujući njemu „najvažnija sporedna stvar na svijetu“ izdigla se na razinu znanosti, kako je u jednoj prilici rekao njegov dugogodišnji prijatelj i suradnik Stanko Poklepović.

Laskavu titulu najuspješnijeg trenera u povijesti dobio je od najtiražnijeg talijanskog športskog lista La Gazzetta dello Sport. Nema sumnje da će se svi s ovime složiti, jer ipak on je kao rijetki imao priliku voditi nogometne momčadi u čak 14 država, od čega četiri nacionalne reprezentacije. U šest država okitio se osvojenim prvenstvima i kupovima - Belgija, Francuska, Jugoslavija, Nizozemska, Portugal i Španjolska.

Pozivu nogometnog trenera prišao je fanatičnom ozbiljnošću i upornošću, već zarana želio je proniknuti u sve tajne ove popularne športske igrice. Vidio je značaj kolektivnog djelovanja i visoke razine fizičke pripremljenosti nogometaša. Ono što drugi nisu sagledali, njemu je potpuno bilo jasno, a to je univerzalnost u pripremi igrača.

Sjećam se Brace još iz vremena kada je kao mladi trener s bilježnicom i olovkom u ruci znao sjediti satima na balkonu dvorane DTO Partizan i gledati treninge gimnastičara. Pažljivo je bilježio sve viđeno, ali ne samo u dvorani, moglo ga se sresti i na ostalim športskim terenima. Sve ono najbolje što je uočio iz drugih športova primijenio je u nogometu. U to vrijeme mnogi to nisu razumjeli, ali Braco je gledao daleko unaprijed i zato je ne bez razloga dobio još jedan pridjev - „vizionar“.

O Tomislavu Iviću, genijalnom nogometnom treneru, ispisane su stranice i stranice u gotovo svim športskim listovima Europe. Velika novinarska športska pera prepoznavši „pravog“, pratila su njegov rad. Laskavu titulu najuspješnijeg trenera u povijesti dobio je od najtiražnijeg talijanskog športskog lista La Gazzetta dello Sport. Nema sumnje da će se svi s ovime složiti, jer ipak on je kao rijetki imao priliku voditi nogometne momčadi u čak 14 država, od čega četiri nacionalne reprezentacije. U šest država okitio se osvojenim prvenstvima i kupovima - Belgija, Francuska, Jugoslavija, Nizozemska, Portugal i Španjolska. Momčadi koje je vodio pobijedile su u sedam nacionalnih prvenstava (tri sigurno njemu najdraže pobjede s Hajdukom, te Portugal, Nizozemska i Belgija). S Hajdukom je osvojio četiri nacionalna kupa te po jedan u Nizozemskoj, Portugalu i Španjolskoj.

Kao nogometni trener gradio je svoj autoritet isključivo na znanju. Bio je ispred svog vremena, pravilo o cijeloživotnom obrazovanju on je puno prije poštivao nego se taj pojam uopće pojavio. Imao je osobine vođe kojega su njegovi igrači slušali bez pogovora, i ne iznenađuje mišljenje brojnih nogometnih velikana koji danas sa zahvalnošću i toplinom govore o svom treneru kao o čovjeku od kojega su puno naučili.

Već do 1975. godine Tomislav Ivić ostvaruje zavidne trenerske rezultate, međutim nailazimo na jednu bizarnost - njegovog imena nema u Enciklopediji fizičke kulture (Zagreb 1975.), a to se ponavlja i u izdanju Sportskog leksikona (Zagreb, 1984.). Nadam se da će u jednom od slijedećih izdanja ovi propusti biti ispravljene te da će njegovo ime, cijenjeno u Europi i svijetu, dobiti mjesto koje mu pripada kao jednom od 20 najvećih trenera u svijetu.

Da je kojim slučajem izabrao umirovljeničke dane provoditi negdje vani, u drugoj zemlji, da nije izabrao svoj rodni grad Split, Braco bi bio kao legenda, rado viđen u svakom klubu kao savjetnik, kao osoba koja ima što reći mlađima. Uvjeren sam da bi bio i čest gost katedre za nogomet Kineziološkog fakulteta gdje bi budući nogometni pedagozi imali štošta čuti i naučiti, jer Braco je bio uza sve i veliki nogometni pedagog, očinski se

odnosio osobito prema mlađim igračima pomažući im u športskom usponu, kao pravi roditelj. Međutim, njegovo znanje i iskustvo nije iskorišteno..

U svojoj fanatičnoj ljubavi za nogometom i u želji da sazna što više o toj igri, mijenjao je države i gradove neprekidno učeći jezike sredine u kojoj je radio, tako da je s vremenom postao i poliglot. Na tim svojim putovanjima i sam se oblikovao u nesebičnu osobu nabijenu iskustvom i ogromnim znanjem. Kada je mislio da se konačno smirio započeo je sa ostvarenjem jednog svog velikog sna - želio je iza sebe sve to svoje akumulirano znanje ostaviti u nasljedstvo novim generacijama u vidu knjige. Nažalost, taj mu je san ostao neostvaren.

Splitska športska javnost znala je da Braco ima zdravstvenih poteškoća, ali ipak je s nevjericom primila vijest tog kobnog 24. lipnja da nas je zauvijek napustio legendarni i najtrofejniji hrvatski nogometni trener. Najveće ime koje se do sada pojavilo u svijetu nogometa na ovim prostorima. Nogometna Europa također je s nevjericom prihvatila vijest o odlasku Tomislava Ivića. Ugledni športski list France Football dvije je stranice posvetio uspomeni na trenera koji je vodio u svojoj karijeri dva velika francuska kluba - Marseille i Paris SG. Za svoj rad dobio je 1990. godine iz ruku tadašnjeg gradonačelnika Pariza Jacquesa Chiraca Zlatnu značku i Povelju grada Pariza. Bio je vlasnik iskaznice broj 8 Hrvatskog olimpijskog odbora kao poklisar.

Teško se pomiriti, makar svjesni činjenice o ljudskoj prolaznosti, da Tomislav više nije tu, da se nećemo sretati i razgovarati. Njegov odlazak najviše je pogodio njegovu obitelj. Bio je dobar i pažljiv suprug, otac i djed. Njegova životna suputnica Regina dobra, pažljiva i strpljiva šupruga bila mu je veliki oslonac u životu. Koliko smo puta čuli priču iz njegovih usta, kako se znala uhvatiti posla i čak šiti dresove za igrače RNK Split, njegovu prvu veliku športsku ljubav. Njezinu brigu on je znao cijeniti, bila je voljena i poštovana.

Još jedna žena u njegovu životu mnogo mu je značila - njegova majka. O njoj je uvijek govorio s puno ljubavi i sentimenta. Čak je i splitski Ambasador kupio i želio ga obnoviti u moderni luksuzni hotel u spomen na svoju mamu koja je tu nekada radila. Na žalost, ni ta mu se želja nije ostvarila...

Po onoj biblijskoj da „nitko nije prorok u svome selu“, nailazio je na brojne prepreke u svojoj dugogodišnjoj borbi s administracijom. Tomislav Ivić čovjek je koji je većinu svojih životnih ciljeva postigao, osim gore dva spomenuta. Kao krunu svog stvaralaštva za života je postao legenda i 2009. godine ušao u Kuću slave splitskog športa, svojevrsni muzej športskih velikana. Svi oni koji posjete ovaj muzejski prostor na splitskim Gripama vjerujem da će ostati ugodno iznenađeni saznanjima o djelu ovog velikog nogometnog stručnjaka i zanesenjaka.

Literatura:

Jurica Gizdić, Hajdukovi treneri, Split, 2008., Jurica Gizdić, Hajdučka škatula (Treneri), Split, 2011., Wikipedija

Neustrašiva šaka hrvatskih korijena

Tekst: DANE MATAIĆ PAVIČIĆ

Juan Budinich Taborga bio je sanjar, boksač i učitelj boksa, utemeljitelj boksačkog športa u rodnom Čileu i na Kubi, športski velikan i velikan naše male Hrvatske, domovine njegova oca Marka Budinića Škrabonje (Ilovik 1854. - Tocopilla 1903.)

Fotografija Juana Budinicha Taborge iz obiteljskog albuma njegove praunuke Paule Alejandre

Nazivali su ga bjelosvjetskom skitnicom, pustolovom, čak i lupežom, a on je bio samo zaljubljenik u boks. Bio je sanjar, boksač i učitelj boksa, utemeljitelj boksačkog športa u rodnom Čileu i na Kubi, športski velikan i velikan naše male Hrvatske, domovine njegova oca Marka Budinića Škrabonje (Ilovik 1854. - Tocopilla 1903.).

Već utabanim iseljeničkim putovima prema bo-ljem sutra otišao je Marko zajedno s bratom Mate-jom u nepoznati svijet i zaustavio se u Čileu, 1878. u lučkom gradu Tocopilla. Marko je bio kapetan Austro-Ugarske trgovačke mornarice čiji su brodovi doplovljavali do sjevernog Čilea i u njegove pacifičke lukē Iquique, Tocopilla, Antofagasta i Coquimbo, u kojima se utovarivao bakar i salitra, bijelo zlato kako su to prirodno biljno gnojivo nazivali i hrvatski doseljenici. Upravo su tamo krišom ostajali i brojni drugi njegovi zemljaci s Kvarnera školovani u pomorskim učilištima Malog Lošinja i Bakra...

Juan se rodio 11. srpnja 1880. u gradu Coquimbu, luci na Pacifiku gdje se otac Marko našao na poslovnom putovanju, zaljubio i oženio Delfinu Taborga Velazco. Uskoro se obitelj preselila u Tocopillu gdje je Juan završio i školu. Malo se o njemu zna i na Kubi i u Čileu, a još manje u Sjevernoj Americi, domovini boksa. Najmanje se znalo u Hrvatskoj, domovini njegova oca koji je 1907. i sahranjen na Iloviku.

Nakon osnovne, Juan Budinich Taborga upisao je 1892. godine pomorsku školu (Escuela Naval) u Valparaísu, nastavljajući pomorsku tradiciju više generacija Budinića koji su svoje školovanje završavali u Pomorskoj školi u Malom Lošinju (utemeljena 1804. godine). Nakon oštrog sukoba s jednim od nastavnika, napušta školu i rodni Čile.

Na brodu prema Sjevernoj Americi, 1895. upoznaje Irca, kovača po zanimanju, ali i boksača, prezimenom MacDonald, koji ga je podučio osnovnim pokretima i vještinama boksačkog športa. U Americi završava školu i postaje pomorski časnik. Uz školu, pohađao je boksačka natjecanja u kojima se sam okušao, najprije šakanje, a potom i moderni boks s rukavicama. Ring je postao njegova opsesija...

Njegov je prvi trener bio čuveni James Corbett, kasniji prvak SAD u teškoj kategoriji. Corbettu je bio i sparing partner. Godine 1900. sa svojih 20 godina vraća se u Čile u Valparaiso i sudjeluje u boksačkim okršajima, na divlje, za okladu. U jednom lokalnu u ulici Urreola boksalo se bez rukavica, a mečevi su završavali tek kad je protivnik bio u nesvijesti. Glavna zvijezda sa svojim egzibicijama bio je, naravno, Juan Budinich Taborga, okušani istrenirani borac u američkim ringovima.

Uskoro, 1902. mogli su se u Čileu organizirati profesionalni boksački susreti. Juan Budinich se seli u obližnji Santiago. U kazalištu glavnog grada Santia-

ga, susreli su se Budinich i crnomanjasti Amerikanac Frank Jones o kojem se ništa nije znalo. Kroničari toga vremena su zapisali: "U jednom uglu ringa, crni Frank Jones, u drugom neumorni Budinich. Kazalište dupkom puno. Treslo se kazalište, navijači su gromoglasno navijali i bodrili hrabre i zakrvavljene borce".

Budinich ga je nokautirao u šestoj rundi i time ušao u povijest. Potom je s jednim prijateljem, Englezom Johnom Dalyjem, također boksačem, osnovao klub kojeg su nazvali "La Filarmónica del huaso Rodríguez". Budinich postaje prvi Čileanac koji je legalno organizirao prvi boksački klub i započeo "školu" boksačkog sporta u Čileu, te tako postao njegov utemeljitelj. Tih se godina bavio i sportskim novinarstvom: prevodio je tekstove o boksu iz američkih časopisa publicirajući ih u dnevnim novinama La Unión.

Uskoro, 1903. godine, nakon smrti oca, nemirni Budinich napušta svog partnera i rodni Čile i odlazi u SAD. Odlazi u New York, studira medicinu četiri godine (1903.-1906.), i boksa naravno. Na sveučilištu Columbia, dvije godine pohađa predavanja iz fizičkog odgoja i boksa. Predstavljao se kao prvi Čileanac koji se upisao na ovo prestižno učilište. Putuje i u Japan, ostaje na putu gotovo dvije godine (1907.-1908.). Parobrodom Colón vraća se u New York, boksa svakog vikenda da bi bio zapažen i zaradio novac.

Godine 1908. odlazi u Panamu, parobrodom na kojem je morao biti ložač kako bi si platio kartu. Najpoznatiji meč u Panami bio je onaj protiv izvjesnog Odonu koji je bio lokalni strah i trepet. Na kladionici je Budinich gubio, ali ga je ipak pobijedio na bodove u 10. rundi i zaradio spasonosnih 5.000 dolara.

U useljeničkom registru Ellias Islanda registriran je njegov dolazak iz Paname u New York 29. rujna 1909. Izjavio je da je student i da je već bio u SAD-u, u New Yorku 1906. godine. Nastavlja s borbama s raznim ishodima. Boks postaje sve popularniji, kladenje na "svog boksača" pokreće sve veće sume novca. New York je postao svojevrсна meka profesionalnog boksačkog sporta. Poznato je da tih godina nijedan boksač nije ulazio u ring manje od 10 puta mjesečno, a često i nekoliko puta u istoj noći. Naš je Juan sigurnu plaću zarađivao kao konobar, naučio je engleski i trenirao u lokalnim sportskim dvoranama.

Godine 1910. ukrcao se na drugi parobrod, ovaj put u pravcu Havane na Kubi. Ubrzo je u dvorištu dnevnog lista El Havanero unajmio lokal za treninge, opremio ga i okupio mlade Kubance kojima je prenosio svoja boksačka znanja. U njegovu su akademiju dolazili mladi iz raznih društvenih slojeva i zanimanja. Dobio je i mjesto instruktora boksa u ekskluzivnom Vedado Tennis Club. Tu je podučavao sinove "tajkuna" i uz svoju akademiju postao i poznati organizator boksačkih susreta.

Dvije godine kasnije organizirao je svoj prvi nastup. Nakon što je uspio skupiti pet tisuća navijača, susreo se s Jackom Ryanom, Amerikancem prestižnog boksačkog ugleda. Izgubio je već u drugoj rundi, ali organizira novi meč, ovaj puta s Johnom Lesterom Johnsonom, vrlo poznatim američkim boksačem teške kategorije. Opet je dobio batina i bio nokautiran. I to već u prvoj rundi.

Unatoč svojim boksačkim porazima, Budinich je svojim djelovanjem na popularizaciji boksačkog sporta, obučavanjem mladih boksača i organiziranjem mečeva, ostao zapisan kao utemeljitelj boksa na Kubi. O tome govore razni napisi u kubanskom sportskom tisku i stručnim publikacijama. Slavjen je kao boksački velikan Kube sve do naših dana. O tom svjedoči i prepiska koju je autor članka održavao s novinarom Miguelom Cabrera Peña, kubanskim dopisnikom iz Santiaga i raznim drugim autorima kao što je Nenad Goll, uspješni urednik časopisa Matica u HMI koji je Budinicha uvrstio u svoju novu knjigu.

Korisne informacije o Budinichu autor je pronašao i u Malim novinama, časopisu hrvatske naseobine u Punta Arenasu, Čile br. 87/35 iz 2010. godine koje je podastro Elías Reyes González iz radio postaje Bio Bio, a u Male novine (utemeljene 1905. godine) prenio dopisnik Mario Galetovic Sapunar, ugledni spisatelj, potomak doseljenika s Brača.

Juan Budinich Taborga je ostavio potomke koji žive u Santiagu. Oženio se na Kubi 1910. sa Španjolkom, siromašnom doseljenicom Mariom González Suárez. Imali su troje djece: Blancu, Lucíu i Juan Germána.

"Sin Juan Germán se oženio s Emom Santander Martí, imali su petero djece i među njima Juan Enrique Budinich Santander, moj tast", napisao je autoru članka susretljivi i vrijedni Rafael de la Maza iz Santiaga, suprug Paule Alejandre i otac Sofije, Rafaela, Bernardite i Jacinte Beatriz.

Naš Juan se vratio u Čile i posvetio davanju poduke iz boksačkog sporta.

Otvorio je sportsko vježbalište na uglu Ahumade i Monede u samom centru Santiaga. Podučavao je učenike na dva sveučilišta. Izgubio je puno novca na Trgovačkoj burzi, izgorjela mu je kuća. Godine 1945. Boksački savez Čilea dodijelio mu je doživotnu mirovinu, ali je Budinich iste godine umro u kolima Hitne pomoći u Santiagu, 29. srpnja 1945. od upale pankreasa.

Iako se neki autori, kao Rodrigo Fluxa, novinar sportske rubrike u listu El Mercurio od 7. prosinca 2008. pitaju radi li se o šarlatanu, avanturistu ili pioniru boksačkog sporta, Juan Budinich Taborga ostaje naš entuzijast, neustrašivi borac koji je prošao trnovit put do slave utemeljitelja boksa u Čileu i na Kubi, čiji su korijeni tu, pored nas, na otoku Iloviku u Hrvatskoj.

Valparaíso - Pomorska škola ili Escuela Naval (sagrađena 1887.) koju je pohađjao Juan Budinich Taborga i gdje je počeo boksat.

Stoljeće novogradiškog

Tekst: IVO PETRANOVIĆ

Nogometni klub Sloga iz Nove Gradiške proslavio je prošle godine jedinstvene jubileje: 100 godina kontinuiteta nogometne igre počevši od prvog registriranog kluba na ovom području - ŠK Unitasa (1910. godine) do današnje Sloge, te 113 godina od prve odigrane utakmice u gradu, daleke 1897. godine

Prema autentičnim zapisima Frana Galića mlađeg, koji je službovao u Novoj Gradiški kao učitelj tjeleovježbe od 1897. do 1899. godine, prva nogometna utakmica u Novoj Gradiški odigrana je 1897. godine. Dokaz su i novinski napisi iz tog vremena gdje se nailazi na prve pisane tragove o športskoj, pa i nogometnoj aktivnosti u organiziranom obliku. Fran Galić ml. bio je učenik poznatog Franje Bučara, koji je prvi u nas organizirao 1894. godine tečaj za učitelje gimnastike, gdje se, među ostalim, "gajio i nogomet".

U članku "Ustrojenje gimnastičko-športskog kluba u Novoj Gradiški", koji je objavljen u Športu, časopisu za sve športske struke (broj 6, stranica 46. i 47., godina 1897.), zatim u povremeniku Gimnastika, te u zapisima zagrebačkog Agramer-zeitunga (broj 207 od 11. listopada 1897.), zapisano je o tim počecima športske aktivnosti u Novoj Gradiški.

Enciklopedijsko izdanje Nogometnog saveza Hrvatske (danas HNS) u monografiji iz 1980. godine "Sto godina nogometa u Hrvatskoj 1880. -1980.", potvrđujući taj navod, na stranici 40. između ostalog donosi: „Fran Galić ml. 1897. godine osnovao je prvo gombalačko društvo sa nogometnom sekcijom u našoj zemlji u - Novoj

nogometa

Gradiški. Taj klub je već na osnivačkoj skupštini 28. ožujka 1897. godine odlučio da će gajiti od modernih športova - nogomet“.

Zagrebački Sport 1897. godine donosi: „Dana 7. ožujka 1897. godine sastao se inicijativni odbor, a 28. ožujka je održana i utemeljiteljska skupština «Gimnastičko športskog kluba», gdje je zaključeno da se gaji biciklizam i neke domaće igre, a od modernih športova engleski lawn tennis i - nogomet, a kasnije croquet, cricket i hockey. Klub će nastojati da se gaji gimnastika i eventualno mačevanje, a zimi sklizanje.“

Nedugo zatim novi zapisi: „Na Uskrsni ponedjeljak travnja 1897. godine u Novoj Gradiški je organizirana uz švirku gradske glazbe javna sportska priredba Gimnastičkog športskog kluba, koja je privukla pažnju čak dvije i pol tisuće gledatelja. Gledali su nogometnu utakmicu svojih mladih sugrađana, a isto tako i prikaz tenisa.“

Koliko je to bio velik broj gledatelja najbolje govori podatak da je odgovarao približno broju cjelokupnog stanovništva Nove Gradiške u to vrijeme. Međutim, uz nogometnu utakmicu toga dana bilo je i drugih zabavnih sadržaja, koji su vjerojatno više, nego li tada još nepoznata nogometna igra, privukli posjetitelje iz brojnih okolnih mjesta. Stoga ne čudi tako velik posjet...

Prvu klupsku upravu, prema Galićevim zapisima, sačinjavali su: predsjednik Stjepan Myohl - trgovac i posjednik, potpredsjednik Dragutin Schneider - posjednik, tajnik Fran Neferović - šumarski vježbenik, blagajnik Ivan Mallusa - učitelj, vođa Fran Galić mlađi - učitelj gimnastike, nadzornik inventara Josip Aladrović - povjerenik, te odbornici: Žiga Schmideck - trgovac, Josip Zatluka - ravnatelj Pripomoćne zadruge i Krsto Korka - privatnik.

Bio je to prvi val novogradiškog nogometa vođen od učitelja gimnastike Frana Galića mlađeg. Zahvaljujući tim argumentima Nova Gradiška ima zapaženo mjesto u povijesti hrvatskog nogometa, jer je te daleke 1897. godine odigrana prva javna utakmica jednog oformljenog kluba. Ime Frana Galića mlađeg značajno je upravo radi spome-

nutih zapisa o športskim zbivanjima u gradu. Međutim, po njegovu odlasku iz Nove Gradiške 1899. godine, zapisi i podaci o daljim aktivnostima u novogradiškom nogometu i športu nestaju. Na sreću, Galićevi zapisi o početcima športske i nogometne aktivnosti u Novoj Gradiški, zapisani su u izvornom obliku u tadašnjem zagrebačkom listu Sport.

Drugi val novogradiškog nogometa, nakon stanke od jednog desetljeća, pokrenuli su novogradiš-

ki studenti Oskar Kadrnka, Adolf Bauer, Marijan Derkos i Milan Matoković. Oni su za vrijeme studija u Zagrebu upoznali i igrali nogomet. Dolazeći kući vikendom igrali su ga na improviziranom igralištu na tada prostranim gradskim Urijama, koje su, nažalost, služile subotom i kao stočni sajam, pa su nogometaši prije svake utakmice morali očistiti teren od sajamske nečistoće.

U proljeće 1910. Matoković je predložio svojim prijateljima osnivanje nogometnog kluba po uzoru na zagrebačke, uz registraciju, kako bi time stekli mogućnost posjedovanja vlastitog igrališta na Urijama. Inicijativa je uspjela. Održan je prvi „osnivački sastanak“, i imenovana prva uprava koju su činili igrači. Klub je dobio ime Nogometni klub Unitas i registriran je pri Zagrebačkom nogometnom podsavezu (ZNP). Održana je i utemeljiteljska skupština početkom travnja 1910. godine. Većinom glasova skupštinari su izabrali Milana Matokovića za predsjednika. Umjesto dosadašnjeg prvog kapetana Matokovića, koji je postao predsjednikom kluba, za novog kapetana izabran je Kadrnka. Blagajnikom je imenovan Bauer, dok su ostali igrači bili članovi uprave. Klub je u početku ustvari bio ferijalni športski klub jer su igrači igrali samo za vrijeme školskih i studentskih praznika.

Nakon završetka I. svjetskog rata obnovljen je rad Unitasa, a Marijan Derkos obavljao je tada sve poslove - od organizacije kluba do treniranja. Za vrijeme rata, kada je većina igrača bila na bojištu, bio je i u ulozi predsjednika kluba.

Prva skupština Unitasa poslije rata održana je 15. srpnja 1919. Godine, a na njoj je izabrano novo vodstvo. Tada je Marijan Derkos i službeno izabran za predsjedni-

Novogradišćanin Šebalj - zlatni olimpijac

Malo tko u našem gradu zna danas da u Novoj Gradiški živi zlatni olimpijac (zlatni odličje). I to stasno olimpijsko nadašje! Taj izumetno veliki podvig načinio je Ivan Šebalj, dugogodišnji vater novogradiških klubova, a kasnije i trener.

Ivan Šebalj je prvi nastupio olimpijskim igrama glavnog grada, a taj njegov odličje u našem gradu, a taj njegov poduhvat postigao je na Olimpijskim igrama glavnog grada u Londonu 1952. godine u Hrvatskoj. Bio je vater tadašnje jugoslavenske reprezentacije i nastupio u sastavu. Isticao se izvrsnom

POVIJESNI KUTAK

obranama i neobično je nastupio sa uspjeh reprezentacije. Uoči svjetske stasne olimpijade su postojali špekulacije sa Šebaljem, da će u finalu su igrali protiv Italije 1:1. Taj u protivu igra jugoslavenska reprezentacija je postigla pobjedu 1:0. Šebalj je nastupio u sastavu Italije, je nastupio olimpijsko stas. Taj nastup je bio u sastavu u četvrti Ivana Šebalja, dogodio se 18. listopada 1952. godine kada

je prvi stasno olimpijsko nadašje. Nastupio je podigao sa pobjedom i na Olimpijskim igrama u Londonu 1952. godine. Ivan Šebalj i stasno žrt u Novoj Gradiški, a sportsko karijeru je savršeno kao uspješni trener u bivšem novogradiškom klubu TANO. I stasno rade prvi sportske događaje, nastupio na TV, ali i u novinama. U nastupu je i rade sa stasno stasno sportskih podviga a stasno se ne stasno postigli ali jedan drugi građanin Nove Gradiške.

Ivan PETRANOVIĆ

ka, a Ivan Kućinić za blagajnika, koji je obavljao i dužnost tajnika. Na toj skupštini, klub je izmijenio ime u Športski klub Unitas, jer je pored nogometa imao i brojne druge sekcije. Uskoro je Derkos, kotarski predstojnik, premješten u Pregradu, pa je prof. Juraj Kušmišević izabran za novog predsjednika Unitasa.

Nogomet između dva svjetska rata u Novoj Gradiški snažno se razvija. Unitas igrački jača, a u gradu se osnivaju brojni klubovi jer je nogomet postao vrlo popularan. U razdoblju između dvadesetih i tridesetih godina događa se prava invazija nogometa na novogradiškom području. Samo u Novoj Gradiški u 1922. godini osnivaju se, pored postojećeg Unitasa, i tri nova nogometna kluba: Sloga, Gradanski i Hajduk, a iduće godine i Libertas, klub Gimnazije.

Godine 1924. utemeljen je HŠK Borac, koji je sve do početka 2. svjetskog rata uz Unitas, dugi niz godina vrlo jaki gradski klub. Osnivaju se klubovi i u tadašnjem novogradiškom kotaru, po selima, a osobito u većim mjestima. U Novoj Gradiški gostuju poznati klubovi: Trgovački, Gradanski, Radnički (Požega), OŠK (Okučani), TAŠK (Topola), Libertas (Novska), Balkan (Jasenovac), Sava (Bosanska Gradiška), Marsonia, Makabi, Željezničar i Viktorija (Slavonski Brod), Slavonac i Radnički (Nova Kapela), HAŠK (Zagreb), Kladno (Češka), Hajduk (Pakrac), NAŠK i Krndija (Našice), Kostajnica (Hrvatska Kostajnica), Slavija i Segesta (Sisak), Cibalia (Vinkovci) i drugi.

Od brojnih novogradiških klubova mnogi su se s vremenom zbog nedostatka novca i igračkog kadra ugasilili, a jedino su dva kluba ostala stabilna: Unitas i Borac. Godine 1931. godine osnovana je (opet) Sloga, koja je te godine i registrirana u ZNP Zagreb. Međutim, Sloga djeluje od 1922. godine, što potvrđuju pisani dokumenti i odigrane utakmice.

Gradski derbi između Unitasa i Borca bili su izuzetni događaji jer su oba kluba bila igrački jaka, a postojao je dugogodišnji rivalitet i obostrana brojnost gledatelja. I Unitas i Borac bili su u tom međuratnom vremenu vrlo snažni, pa su svoju vrijednost potvrđivali odigravanjem

Monografija Ive Petranovića

Nogometni klub Sloga iz Nove Gradiške proslavio je 2010. jedinstvene jubileje: 100 godina kontinuiteta nogometne igre počevši od prvog registriranog kluba na ovom području - ŠK Unitasa (1910. godine) do današnje Sloge, te 113 godina od prve odigrane utakmice u gradu, daleke 1897. godine.

Tim povodom klub je promovirao monografiju "Stoljeće novogradiškog nogometa" autora Ive Petranovića (na slici). Promociji monografije nazočilo je oko 150 uglednika i gostiju, među kojima i glavni tajnik HNS - Zorislav Srebrić. Svi su pohvalili inicijativu kluba i autora u želji da se kronološki, dokumentirano i na jednom mjestu sačuva bogata tradicija i pisanom riječi evociraju uspomene na nogomet Nove Gradiške koji ima stoljetni kontinuitet.

prigodnih utakmica s najboljim momčadima tadašnje države.

Nažalost, Unitas je ugašen u naponu igračke i stvaralačke snage početkom Drugog svjetskog rata (1941.) kao „židovski klub“, što on uistinu nije bio. Borac je, međutim, nastavio aktivnost u novoosnovanoj Nezavisnoj državi Hrvatskoj, ali pod imenom HNK Tvrtko. Zbog ratnih (ne)prilika prekinuo je rad 1943. godine zbog odlaska svih igrača na frontove, "na ovu ili onu stranu".

Literatura:

Ustrojenje gimnastičko-športskog kluba u Novoj Gradiški, u: Sport, Zagreb, 1897. br. 6, str. 46-47.

Agramer-zeitung, Zagreb, br. 207 od 11. listopada 1897.

Sto godina nogometa u Hrvatskoj 1880 -1980, Nogometni savez Hrvatske, Zagreb, 1980., str. 40.

Ivo Petranović, Stoljeće novogradiškog nogometa, Nogometni klub Sloga, Nova Gradiška, 2011.

